

ПЛАСТИНА ОПРАВИ ПРЕСТОЛУ УСПЕНСЬКОГО СОБОРУ КИВО-ПЕЧЕРСЬКОЇ ЛАВРИ.

Olena Serhiy Serhiivna,

Старший науковий співробітник науково-дослідного відділу вивчення мистецької спадщини Національного заповідника «Києво-Печерська лавра»

Series Byzantina, 12, 2022

Престол – центральний предмет вівтарної частини храму. Враховуючи його глибоку символіку художнє оформлення престолу завжди було справою важливою й відповідальною.

З дев'яти престолів Успенського собору Києво-Печерської лаври головний, що знаходився у центральному вівтарі на честь Успіння Божої Матері, був більшого розміру і єдиний, прикрашений суцільною срібною ризою. Ризи для головного престолу Великої лаврської церкви були зроблені у середині XVIII ст. Для їх виготовлення монастир залучив одного з кращих майстрів Києва – Михайла Юревича, майстерня якого знаходилась на Подолі. За вимогою замовника зображення на оправі мали бути виконані за ескізами лаврських художників й, згідно контракту, особисто майстром.

1. Престол Успенського собору Києво-Печерської лаври

Головний престол Великої лаврської церкви мав майже 2 м у довжину, 1.74 м у ширину й 1 м вишину. Складався з 4-х кам'яних оштукатурених стін, п'ята – верхня, була зроблена з червоного мармуру. У 1755 р. роботи з прикрашання престолу коштовними ризами були завершені. Чисельні срібні пластини закривали всі його поверхні повністю, не залишаючи жодного місця вільного від металу. Місця з'єднання чисельних складових оправи майстерно маскувались накладними деталями з вишуканими карбованими орнаментами. На виконання цього грандіозного задуму (враховуючи параметри престолу, конструкцію оправи, складність карбованих малюнків) Юревич витратив чотири роки (1751–1755 рр.). Загальна вага оправи складала 112,3 кг срібла.

На превеликий жаль сучасний стан цієї чудової пам'ятки українського золотарства середини XVIII ст. не дає змогу скласти повне уявлення про його первісну красу. Дивовижний твір київського майстра перетворився у чисельні фрагменти в наслідок вибуху собору в 1941 р., який знищив храм й понівечив цінні твори сакрального мистецтва, що знаходились у ньому.

1. Композиція «Жертвоприношення Ноя». Пластина правої ступки дверцят східної стіни престолу. Київ, 1755 р. Майстер М. Юревич. Срібло, карбування, гравіювання, золочення. 165x176x85 см. КПЛ-М-1147.

У східній стінці престолу була ніша, яку закривали двостулкові дверцята. На одній стулці була пластина із зображенням рідкісного для українського сакрального золотарства сюжету «Жертвоприношення Ноя» (Бут. 8:20), на другій – пластина з більш поширеною у церковному мистецтві композицією «Жертвоприношення Авраама» (Бут. 22:10-11). Іконографічним джерелом зображень були гравюри Біблії Піскатора (Амстердам, 1650 р.), які у другій половині XVII–XVIII ст. були своєрідним учбовим посібником для українських митців.

2. «Жертвоприношення Ноя». Ілюстрація Біблії Піскатора. Амстердам. 1650 р.

М. Юревич – чудовий майстер-карбувальник, що максимально використав пластичні можливості металу й відтворив у статичному матеріалі виразність та динаміку, притаманну живописним творам. Композиція «Жертвоприношення Авраама» максимально наближена до образотворчого джерела. Друга – «Жертвоприношення Ноя» виконана за мотивами гравюри Піскатора.

Втілюючи у металі художній проєкт лаврських художників київський майстер Михайло Юревич створив дивовижний твір високого ювелірного мистецтва – один з взірців робіт талановитих українських золотарів середини XVIII ст.

3. Композиція «Жертвоприношення Авраама». Пластина лівої стулки дверцят східної стіни престолу. Київ, 1755 р. Майстер М. Юревич. Срібло, карбування, гравіювання, золочення. 165x176x85 см. КПЛ-М-10796.

4. «Жертвоприношення Авраама». Ілюстрація Біблії Піскатора. Амстердам. 1650 р.